hc

Doctor *honoris causa*

Jaume Aragall
Fred M. Utter

Universitat
de Girona

hc

Doctor *honoris causa*

Jaume Aragall
Fred M. Utter

Parlaments de la cerimònia d'investidura llegits el dia 30 de setembre de 1997 a l'Auditori del Centre Cultural la Mercè

Girona, setembre de 1997

Universitat de Girona

Edita: Universitat de Girona:
Gabinet de Rectorat - Servei de Publicacions

Marquès Tallers Gràfics, s.l. - Dip. Legal - 974/97

Setembre de 1997

Acord de la Junta de Govern
de la Universitat de Girona
del dia 24 de juliol de 1996
(sessió ordinària 5/96)

La Junta de Govern acorda aprovar la candidatura presentada pel degà de la Facultat de Lletres, senyor Joan Nogué, en què es proposa com a doctor honoris causa el senyor Jaume Aragall i Garriga, i la candidatura presentada pel degà de la Facultat de Ciències, senyor David Brusi, en què es proposa com a doctor honoris causa el senyor Fred M. Utter.

Jaume Aragall

Presentació del Sr. Jaume Aragall
a càrrec de la Dra. Anna M. Garcia,
padrina del doctorand

A l'home, a l'artista, al músic, al cantant

Magnífic i Excel·lentíssim Senyor Rector,

Excel·lentíssimes autoritats,

Professors i alumnes,

Senyores i senyors,

Abans de tot, permetin-me agrair al degà de la Facultat de Lletres l'encàrrec d'apadrinar la investidura del senyor Jaume Aragall com a doctor honoris causa, encàrrec que és per a mi un honor que m'emociona i m'omple de joia.

La Facultat de Lletres, entrecreuament de ciències socials i d'humanitats, té com a funció –igual que el conjunt de la Universitat– avançar en el saber i transmetre'l, però alhora, com deia fa uns anys la doctora Victòria Camps, "no hauria d'oblidar que el saber és un producte (...) destinat a millorar la humanitat". És aquesta convicció la que ens ha portat a proposar la candidatura del nostre il·lustre tenor, perquè amb la seva personalitat i la seva concepció de la música i del "teatre en música" que és l'òpera, al llarg d'una carrera iniciada ara fa justament 34 anys, ha donat vida a un "producte" que ajuda a millorar la humanitat, que ens ajuda a millorar-nos.

No hi ha dubte que la música és, com s'ha dit tantes vegades, un vertader llenguatge universal, una síntesi de ciència i esperit que exigeix una tècnica acurada, adequada al seu llenguatge, per arribar al seu objectiu últim que és parlar a l'ànima, tocar les fibres més sensibles de l'ànima humana. En la música es dóna *per se*, de manera indestriable, allò que considerem propi i exclusiu de la condició humana: la síntesi entre raó i emoció. Els intents de definir què és allò que té de peculiar la música, que, a més de convertir-la en llenguatge universal, enalteix les persones, han estat innombrables. Deia Shakespeare: "Qui no es deixa encantar per l'art de la música difícilment serà capaç d'accions nobles". El mateix pensament expressava el seu contemporani Cervantes, si bé amb paraules més d'estar per casa: "*Donde hay música no puede haber*

cosa mala". No cal anar tan lluny, però. Fa pocs mesos, parlant d'una pedagogia per a la tolerància, Yehudi Menuhin afirmava: "Un pensament que no ha conegut la música és un pensament buit i sec".

Entre tantes i tantes reflexions, n'hi ha una d'Oscar Wilde que m'agrada de manera especial. Diu així: "Després d'escoltar Chopin, sento com si hagués estat plorant per uns pecats que no he comès mai, o com si m'hagués entristit per tragèdies que no són meves. Em sembla que la música sempre produeix aquest efecte: crea per a nosaltres un passat que fins aleshores ignoràvem, ens omple d'un sentiment causat per uns dolors que havien estat amagats de les nostres llàgrimes". I afegia: "Puc imaginar una persona que hagi portat una vida absolutament normal i corrent, i que, si escolta per atzar una peça musical, descobreix que la seva ànima, sense ser-ne conscient, ha passat terribles experiències i ha conegut alegries espantoses, amors romàntics salvatges, o grans renúncies". Les paraules d'Oscar Wilde, que ell mateix fa extensives a tota la música, es podrien aplicar sense trair-lo al cant –ell que estimava tant l'òpera!–, perquè la veu humana és per a molts l'instrument musical més perfecte, el més capaç d'arribar a l'ànima.

De fet, el que m'ha portat a recordar les paraules d'Oscar Wilde no és pas la música en general, sinó la veu, la veu del nostre homenatjat. ¿Què té la seva veu, la seva capacitat interpretativa, el seu art que pot fer-nos plorar dolors amagats, que pot proporcionar-nos moments de felicitat inoblidables, que ens enalteix i ens millora? En un cantant la veu i la música poden estar simplement al servei de la tècnica i obtenir uns resultats de gran perfecció que admirarem, però difícilment ens emocionarà; amb la veu es poden fer exercicis d'equilibrisme semblants als dels artistes de circ. En Jaume Aragall, contràriament, la veu, aquesta veu que tantes vegades ha estat considerada com la més bonica del món i qualificada de "veu d'or", es posa sempre al servei de la música i de l'acció dramàtica, al servei de l'expressió. Però, com sap qualsevol instrumentista o cantant, i contràriament al que molta gent es pensa, sense una bona tècnica, sense el seu suport, l'expressió, la transmissió de sentiments, no és possible. Sense una molt bona tècnica no hi ha cap professional, i menys si es tracta d'un tenor, que aguanti més de trenta anys sobre els escenaris.

Aragall té un instrument d'una qualitat natural excepcional. La seva és una veu de tenor líric pur, amb molt cos, amb molt caràcter, com es defineix ell mateix, amb un timbre i un color d'una bellesa inigualable, una perfecta homogeneïtat en tot el regis-

tre i una textura mòrbida que, sorprenentment, sembla que guanya en envellutament en els aguts. La seva línia de cant és d'una musicalitat i d'una elegància exquisides, la dicció i el fraseig, d'una qualitat altíssima. Com a actor resulta extraordinàriament convincent, justament perquè s'allunya de qualsevol forma de sobreactuació per cenyir-se escrupolosament a les indicacions del compositor i el llibretista. Jaume Aragall és, permetint-me dir-ho, un afavorit pels déus. Ell, però, ha aprofitat amb escreix el do que ha rebut fent que els altres en participem, fent-nos sentir en moltes nits memorables que toquem el cel amb la punta dels dits. Sovint, escoltant-lo, tenim la sensació que ens trobem davant d'una veu màgica, sobrehumana, que, tanmateix –i aquesta és una de les paradoxes que més sovint em sorprenen quan el sento–, transmet una impressió d'humanitat absoluta. Aquesta sensació, que no tots els bons cantants aconsegueixen fer sentir, és la que ens fa estremir i emocionar, perquè no es tracta només d'una qüestió de tècnica ni tampoc d'estil. Es tracta del fet que la bellesa natural de la veu reposa sobre una qualitat humana i una sensibilitat extremes.

Sobre l'escenari Jaume Aragall –l'antítesi per excel·lència del divisme– és l'expressió mateixa de la passió, l'entrega, la generositat, l'amor a la música i a la condició humana, sense fer distincions de públics, perquè per a ell no hi ha concerts o representacions de tràmit ni categories diferents d'escenaris. Alguna vegada ha declarat que no se sent capaç de criticar ningú perquè ell mateix es reconeix carregat de defectes. En un autoreconeixement d'aquesta mena, que ens el mostra tan capaç de comprendre les grandeses i misèries humanes, és on es troba, penso, la clau que explica que tingui tant per donar als altres. Però, alhora, no és pas estrany que corri riscos considerables. Fa poc temps ell mateix parlava de la dificultat que li suposava acabar *La Bohème* o el *Werther* sense trencar la línia del cant, tot i haver-les interpretat més d'un centenar de vegades, ja que no recordava haver pogut contenir mai les llàgrimes en el moment que Rodolfo s'adona que Mimí és morta o que, definitivament, Charlotte no estima Werther. I això perquè –deia– "la força de la música em transporta", perquè la música de Puccini "va sonant com llances que van directes al cor i te'l traspassen". En aquests tipus de situacions dramàtiques Aragall demostra que es pot cridar cantant, sense perdre mai l'elegància ni el to. Així, en el seu arravatament en la *Lucia de Lammermoor*, quan Edgardo irromp en el casament, en la *Lucrezia Borgia* quan s'assabenta que el seu personatge, Gennaro, també és un Borgia, en *La Favorita*, en saber que Leonora és "*la bella*" del rei, en les dues ja esmentades invocacions a Mimí que clouen

La Bohème. O, el que encara resulta més difícil, en aquells moments que el protagonista canta ja moribund, desmaiat o embargat per l'emoció. ¿Com es pot trencar l'harmonia musical sense trencar-la? Aragall ens ensenya que això és possible en els famosos crits de victòria, arran de la notícia de l'èxit de Napoleó a la batalla de Marengo, a la *Tosca*, en les escenes de la mort de Lucrezia, de Lucia o de *I Capuleti e i Montecchi*, o, encara, en aquell inoblidable comiat de la mare a la *Cavalleria Rusticana*.

Tanmateix, la sensibilitat extrema, que li permet arribar a aquests moments excelsos, també a vegades l'ha perjudicat, i no tot han estat llums en la seva carrera. Podríem dir que, com Verdi, ell també ha tingut els seus *anni di galera*, provocats en el seu cas per problemes de salut. ¿Problemes derivats de la sensibilitat a què al·ludeixo, de l'autoexigència i l'afany perfeccionista? No en tinc pas la certesa, però en qualsevol cas allò que és realment admirable en un músic que actua amb un instrument que forma part d'ell mateix i que, per tant, resulta extremadament sensible al seu estat anímic, és que no ha abandonat mai, que ha seguit cantant sempre. D'uns anys ençà, un cop superats els problemes, l'artista ha guanyat en seguretat, mentre que la veu, que amb el temps s'ha anat engrandint encara més, no ha perdut ni una espurna de la bellesa del seu timbre.

És ben comprensible que després de tants anys de professió Jaume Aragall digui que per a ell "l'òpera és la vida". Però encara ho és més si pensem que va néixer en el si d'una família en la qual la possessió d'una veu bonica és un bé patrimonial que es transmet des de fa almenys quatre generacions. El seu pare, Ramon, era un tenor afeccionat d'una qualitat excepcional en opinió dels crítics que l'havien sentit cantar –en Jaume ha arribat a dir que era millor que ell– l'oncle, Salvador, també tenor, no va arribar a emprendre la carrera artística a causa de la Guerra Civil. Ell mateix va formar part del cor de Santa Maria del Mar, la seva parròquia del barri de Ribera de Barcelona entre els nou i els quinze anys. Però no va ser fins als divuit que el seu pare, sentint-lo cantar fragments de la pel·lícula *Caruso*, protagonitzada per Mario Lanza (no és pas l'única vocació que ha desvetllat), el va empènyer a iniciar els estudis de cant amb el mestre Jaume Francisco Puig. Després d'una interrupció de vint mesos provocada pel servei militar, als vint-i-un intervenia com a segon tenor a *Pagliacci* i *Lucia di Lammermoor* al Gran Teatre del Liceu, on Joan Sutherland ja li va vaticinar una gran carrera, i a principi de 1963, després d'haver obtingut el segon premi del Concurs de Cant de Bilbao i una borsa d'estudis, es va traslladar a Milà per continuar la seva preparació amb el mestre Vladimiro Badiali. Pocs mesos després va guanyar el primer premi del Concurs

Internacional de Veus Verdianes a Busseto i el 24 de setembre debutava a La Fenice de Venècia amb *Gerusalemme* de Verdi. Aquell mateix dia firmava un contracte per doblar Gianni Raimondi i Giuseppe Di Stefano a La Scala i, a la tardor d'aquell mateix 1963, després d'haver cantat com a substitut algunes representacions de *L'amico Fritz* al costat de Mirella Freni, hi debutava com a titular amb *La Bohème*. Tot i les protestes dels sindicats de músics italians, que no veien amb bons ulls que un jovenet estranger cantés a la catedral de la lírica, els crítics no van tardar a saludar el tenor més jove que hi havia debutat mai com la veu més important del moment. Un èxit tan espectacular li va obrir immediatament les portes de tots els teatres importants d'arreu del món, on, d'aleshores ençà, ha actuat al costat d'artistes de prestigi reconegut i sota la batuta dels més grans directors.

Ell mateix confessa que els seus compositors preferits són Donizetti, Verdi, Gounod, Massenet i, per sobre de tots, Puccini, el que l'emociona més profundament. En conseqüència, aquests són els autors que més repetidament figuren en el seu repertori, al costat de Cilèa i Mascagni. Es tracta d'un repertori en què preval volgudament la qualitat per sobre de la quantitat, escollit amb una gran intel·ligència, a la mida de les seves característiques vocals i de la seva sensibilitat artística, que consta de 23 òperes dels grans mestres italians i francesos, sense oblidar dos compositors tan allunyats en el temps com són Haydn i Hindemith, el *Requiem* de Verdi i dues sarsueles; i que es complementa amb un gran nombre d'àries diverses, arietes, cançons napolitanes, italianes, catalanes o castellanes i d'algunes incursions en el repertori sacre i el *lied* barroc.

De Jaume Aragall es pot dir que no és solament un belcantista de prestigi reconegut, sinó un autèntic mestre del *bel cantare*. Al costat d'un color elegíac que li dóna un deix inimitable i d'una força arravatadora, la seva veu i la seva capacitat dramàtica reuneixen en grau superlatiu la musicalitat i l'elegància del fraseig tan adequades al *belcanto*. Les seves gravacions en són un exemple perfecte, tant les que són el resultat de representacions en viu (*Caterina Cornaro, La Favorita,* els fragments de *Lucia de Lammermoor* reproduïts en el fantàstic doble compacte editat per Bongiovani en la colecció *The Golden Age of Opera,* la *Lucrezia Borgia, I Capuleti e i Montecchi*) com les d'estudi. Entre aquestes, la mateixa *Lucrezia*, en la versió completa exhumada per Richard Bonynge, compartint repartiment amb *"la stupenda"*, la inoblidable Joan Sutherland, i la no menys estupenda Marilyn Horne, constitueix una versió de referència absolutament obligada. Entre les primeres, són d'una bellesa incomparable les dues

sessions enregistrades de *I Capuletti* en les quals, per decisió del mestre Claudio Abbado, per primera vegada el paper de Romeo, que Bellini havia escrit per a mezzo-soprano, va ser representat per ell.

El nostre tenor ha conreat amb amor i passió una part del repertori verdià, la més adequada a les seves possibilitats vocals, en el qual és considerat unànimement com un especialista de primeríssima fila. El seu duc de Màntua, la despreocupació i lleugeresa emocional que confereix al personatge, juntament amb la consistència i bellesa de la línia de cant, semblen insuperables –tal com reconeixia Alfredo Kraus, ell mateix un Duca d'autèntic luxe–, tot i que, malauradament, fa una colla d'anys que ha deixat de representar el *Rigoletto*. És innegable, d'altra banda, que tant el seu físic i els seus dots interpretatius com la seva capacitat d'entrega i apassionament semblen fets a la mida dels herois verdians, el Carlo, l'Alfredo Germont de la *Traviata* o el comte del *Ballo in Maschera*, una obra que, a parer seu, "es *el baremo a que debería someterse todo tenor lírico*". Del *Ballo*, l'òpera que Verdi volia que fos *"non a spettacolo, ma di sentimento"* i que contingués "*passioni sopra tutto*!", diu Aragall que sembla escrita per a ell. Jo crec que si el mestre l'hagués pogut veure i escoltar no hauria dubtat a escriure-la per a ell.

Actualment tothom associa el nom d'Aragall amb la *Tosca*, la qual cosa no resulta sorprenent ja que, juntament amb la *Madama Butterfly*, aquesta és segurament l'òpera que més repetidament ha interpretat en els últims anys. El seu Cavaradossi és de ben segur el millor que es pot sentir avui dia i un dels millors de tots els temps, juntament amb el del seu admiradíssim Franco Corelli. Puccini, però, la música del mestre de Lucca que estima tant, ha acompanyat el nostre homenatjat des dels inicis de la seva carrera. Tanmateix, si hagués de triar –tria prou absurda!– entre Cavaradossi o Rodolfo, segurament em quedaria amb aquest últim, potser perquè *La Bohème* em sembla una joia perfecta, potser perquè –i permetint-me una confessió ben personal– és en aquest personatge que vaig veure per primera vegada Jaume Aragall. En aquella nit inoblidable vaig pensar que havia sentit la veu més bonica del món. Avui, després d'haver-lo escoltat una infinitat de vegades, segueixo pensant-ho.

Però, torno a repetir-ho, no es tracta tan sols del timbre i de la bellesa del color, perquè, més enllà del lluïment espectacular que permet Puccini als grans tenors, el que em sembla realment interessant d'Aragall és la manera d'interpretar les òperes veristes, sense afectació, evitant amb cura caure en excessos emfàtics vocals o escènics, a la vegada que, justament perquè es tracta de verisme, una lectura realista, matisada,

sense exageracions desmesurades, és la que més se li escau. És des d'aquest punt de vista que resulten modèlics el seus Cavaradossi, Rodolfo o el Pinkerton de la *Butterfly* –aquell personatge que pot quedar tan desdibuixat quan no el canta un tenor de la categoria i l'elegància d'un Bergonzi, un Jussi Björling o un Aragall.

De la mateixa manera construeix Aragall els personatges de Massenet, el Werther i el Des Grieux de la *Manon,* o el Faust de Gounod –quanta bellesa en la versió refinadíssima d'Alain Lombard, en què canta al costat de la Caballé i de Paul Plishka! Ell sap perfectament fins a quin punt és important la dicció en un cantant, no sols perquè cal que el públic entengui la trama de l'obra sinó perquè, com explica sovint als seus alumnes, una pronunciació correcta ajuda a cantar millor. Però també perquè és l'èmfasi que es posa en les paraules, en les síl·labes o, fins i tot, en determinades consonants el que permet expressar matisos d'una riquesa espectacultar. Quan escoltin aquella *Manon* memorable, que va fer embogir el públic de Viena l'any 1971, de la qual tenim sortosament testimoni discogràfic, fixin-se com, en el clímax de l'obra, quan invoca Déu perquè l'ajudi en aquell instant suprem, només allargant lleugerament una erra aconsegueix transmetre'ns tota la intensitat de les passions contradictòries que sacsegen l'ànima del protagonista.

Comptat i debatut, però, els recursos tècnics o estilístics no són suficients. Per emocionar el públic cal que el cantant tingui allò que per a Aragall és el més important: la sensibilitat. Cal també que tingui l'honestedat i la sinceritat que mostra ell indefectiblement sobre l'escenari. I tot això no estic gens segura que s'aprengui.

La vinculació del nostre tenor amb Girona, i més concretament amb Torroella de Montgrí, un centre que ens regala any rere any l'esplèndid conjunt d'activitats musicals programades dins el Festival Internacional de Música, el va fer decidir a entrar en el vessant concertístic, un gènere que havia cultivat esporàdicament abans de 1991. Aquesta nova faceta, que li permet establir un contacte particularment estret i intens amb el públic –entre d'altres, el de la Universitat de Girona en el concert de celebració del seu primer aniversari–, li ha reportat èxits que sense exageració es poden qualificar de clamorosos i alhora li ha permès eixamplar dia a dia el seu repertori.

En qüestió de pocs anys Torroella de Montgrí ha acabat tenint una significació ben particular en la trajectòria de Jaume Aragall. Els vincles personals i professionals que hi ha establert són tan profunds que no hi ha faltat cap estiu, renunciant si cal a

importants contractes, ja que, per a un home tan poc ambiciós i que defuig amb, gairebé diria, perseverança tot allò que fa sentor de vanitat, "Torroella és primer de tot". És allà, i en el marc més adient, el del Festival de Música que té el suport de la Fundació Privada: Girona, Universitat i Futur on, amb l'objectiu de proporcionar una plataforma que doni a conèixer les noves veus i els obri les portes de la professionalitat, es va crear ara fa quatre estius el Concurs Internacional de Cant que porta el nom del nostre tenor; un concurs d'alt nivell, que l'honora a ell i projecta internacionalment el nom i el prestigi de la vila més autènticament musical de les nostres comarques.

I és també a Torroella on va iniciar i desenvolupa anualment el seu mestratge des del juliol de 1992, després d'unes breus incursions en el camp de l'ensenyament, que tingueren lloc a la Universitat de Berkeley, juntament amb Plácido Domingo, i a Madrid, en un curs de postgrau del Ministeri de Cultura. Crec que no m'equivoco si dic que això li ha permès descobrir una segona vocació, tot i que, amb la seva humilitat, inusual entre els cantants de la seva categoria i, fins i tot, entre molts ensenyants, rebutja el qualificatiu de mestre. Segons diu ell mateix: "Intento ajudar els alumnes a resoldre dubtes i problemes, i no perquè cregui que jo en sé més que ells, sinó perquè tinc més experiència". Tanmateix, ho vulgui o no, Aragall és considerat un gran mestre pels seus alumnes i pel públic que assisteix a les seves classes amb l'esperança, mai no decebuda, de sentir-lo cantar fragments d'àries de tenor, de baix o, fins i tot, de soprano.

Com a bon mestre, Jaume Aragall entén que l'ensenyament és una relació humana, és col·laboració amb l'alumne i un aprenentage compartit per professor i alumne. Per a ell, el millor mètode és el que porta l'estudiant a buscar "sempre el camí més natural, més senzill i més simple. Crec –diu– que el millor exemple de què poden partir els cantants és el dels nens petits". I afegeix: "¿Us heu preguntat mai com posa la veu un nen petit quan plora, de manera que pot estar cridant durant hores sense trencar-la mai? Tots els cantants hi hem de reflexionar". Els seus alumnes podrien parlar de la seva generositat i delicadesa extremes que el porten a demanar-los amb el màxim respecte si poden repetir, en cas de no estar gaire cansats, unaària o un fragment per tal de corregir-los. O a encoratjar-los abans de començar amb un "*disfruti i facin's disfrutar*". "Gaudeixi i facin's gaudir": una fórmula ben simple que, tanmateix, resumeix tota una concepció de la cultura i de la música. Una fórmula que exposa l'essència mateixa de la interpretació musical i l'objectiu més alt a què pot i hauria d'aspirar qualsevol que es digui músic.

Fa uns anys, en un homenatge a un altre il·lustre cantant líric, el baríton Renato Bruson, doctor honoris causa per la Universitat d'Urbino, el director d'orquestra Gianluigi Gelmetti deia que volia retre homenatge "*all'Uomo, all'Artista, al Musicista, al Cantante*", i afegia que l'ordre no responia a l'atzar, sinó a "*una immutabile scala di valori, nella quale profondamente credo*". Avui, la Universitat de Girona, en concedir el títol de doctor honoris causa al Sr. Jaume Aragall, vol homenatjar també l'home, l'artista, el músic, el cantant que ha dedicat la vida a la música, i que fent-ho ha omplert de felicitat la vida de milers d'altres persones, a casa nostra i arreu del món.

Paraules
del Sr. Jaume Aragall i Garriga

Magnífic i Excel·lentíssim Senyor Rector,

Excel·lentíssimes autoritats,

Professors i alumnes,

Senyores i senyors,

Si bé és cert que, per part meva, la millor aportació a aquest acte, que em proporciona una gran satisfacció i felicitat, serà fer ús de l'instrument gràcies al qual rebo honors avui, no puc evitar d'adreçar-los unes paraules d'agraïment.

Encara que aquí s'hagi parlat molt de la veu, com ja deuen saber jo no sóc un orador, i espero que m'ho disculparan atès que el que vull dir és tan sincer com senzill: gràcies per haver-me nomenat doctor per causa d'honor, pel reconeixement que la Facultat de Lletres i tota la Universitat ha volgut tenir envers la meva persona i la meva professió, així com per les paraules tan meravelloses i profundes que durant l'acte s'han dit de mi. No dubtin que a partir d'ara portaré la Universitat de Girona al cor i no estalviaré cap ocasió per donar a conèixer el seu nom arreu del món.

A la vegada, vull aprofitar l'avinentesa per agrair a tot Girona, i molt especialment a la vila de Torroella de Montgrí, l'oportunitat que m'ha brindat de desenvolupar el que ha estat, des de fa ara cinc anys, un nou vessant en la meva carrera: la docència. El fet de poder ensenyar, de poder transmetre sensacions, coneixements i vivències no només ha enriquit la meva ànima, sinó que m'ha permès ampliar la meva formació com a cantant i m'ha recordat que l'aprenentatge no s'acaba mai mentre un mateix roman viu.

Finalment, vull manifestar el compromís de seguir dedicant la meva vida a l'art, a la música i, molt especialment, al cant per tal que, amb la meva veu i amb les quali-

tats que avui se m'han atribuït, pugui seguir contribuint a aportar i transmetre al món sencer el "saber" del qual ha parlat la doctora Garcia Rovira, la meva estimada padrina, amb paraules que m'han emocionat.

Moltes gràcies.

Curriculum vitae del Sr. Jaume Aragall
Repertori i discografia

Jaume Aragall i Garriga va néixer a Barcelona el 6 de juny de 1939. Als dinou anys va iniciar els estudis de cant a Barcelona amb el mestre Jaume Francisco Puig, i la temporada 1961-62 va debutar al Gran Teatre del Liceu en els personatges de Beppe, l'arlequí, de *Pagliacci* de Leoncavallo i d'Arturo de *Lucia di Lammermoor* de Donizetti. L'any 1962 va ser premiat al Concurs Internacional de Cant de Bilbao i va obtenir una borsa d'estudis per completar la seva formació musical a Milà amb el mestre Vladimiro Badiali.

El 1963 va guanyar el primer premi i Medalla d'Or del Concurs Internacional de Cant "Voci Verdiani" a Busseto, triomf que el va portar a debutar a La Fenice de Venècia, el 24 de setembre d'aquell mateix any, en el paper de protagonista de l'òpera *Gerusalemme* de Verdi, al costat de la gran soprano Leyla Gencer i sota la direcció de Giannadrea Gavazzeni. Després d'haver obtingut un èxit espectacular a Palerm amb *La Bohème* de Puccini, a la tardor del mateix 1963 va debutar a La Scala de Milà amb l'*Amico Fritz* de Mascagni i *La Bohème*. Molt aviat la crítica el va considerar un dels tenors més importants de la seva època, raó per la qual la *Gran Enciclopèdia Catalana* ja li va reservar una entrada en l'edició de 1970. La seva veu, considerada repetidament per crítics, directors i intèrprets com la més bella del panorama líric actual, l'ha convertit en un dels màxims exponents del repertori italià, belcantista, verdià i verista, i de l'òpera romàntica i verista francesa.

El novembre de 1964 va fer el seu debut definitiu i espectacular al Gran Teatre del Liceu, al costat de Virginia Zeani, amb una *Bohème* antològica, i tot seguit va cantar a Venècia, Gènova, Palerm, Parma, Mòdena, Nàpols, Roma, Bolonya, Torí i, altra vegada, a La Scala, on va interpretar una edició memorable de *I Capuleti e i Montecchi* de Bellini, amb Renata Scotto i Luciano Pavarotti, sota la direcció de Claudio Abbado. El 1966 va cantar *Rigoletto* a Verona, amb Renata Scotto i Piero Capuccilli, i dos anys més tard va debutar al Metropolitan de Nova York. Entre altres teatres, ha cantat repetidament a la Staatsoper de Viena, el Colón de Buenos Aires, l'Òpera de París (Palais Garnier i La

Bastille), al Covent Garden de Londres, La Monnaie de Brussel·les, San Francisco, Ginebra, Munic, Hamburg, Tolosa de Llenguadoc, Madrid, Berlín, Tòquio, Osaka, Hong Kong i Singapur.

Al Gran Teatre del Liceu, on és estimadíssim pel públic, ha actuat en més d'un centenar de representacions, amb títols com *La Bohème* (1964-65, 1967-68, 1974-75, 1982-83, 1991-92), *Lucia di Lammermoor* (1973-74), *Madama Butterfly* (1965-66, 1972-73), *La Favorita* (1966-67, 1969-70), *Rigoletto* (1966-67, 1968-69), *La Traviata* (1967-68, 1975-76), *Werther* (1971-72), *Caterina Cornaro* (1973-74), *Faust* (1973-74, 1982-83), *Tosca* (1974-75, 1980-81, 1984-85, 1990-91, 1996-97), *Manon* (1974-75), *Don Carlo* (1975-76, 1980-81), *Un Ballo in Maschera* (1977-78) i *Simon Boccanegra* (1989-90).

Al llarg de la seva carrera ha actuat sota la batuta dels més prestigiosos directors d'orquestra, entre els quals destaquen Claudio Abbado, Georg Solti, Lorin Maazel, Lamberto Gardelli, Carlos Kleiber, Richard Bonynge, Frühbeck de Burgos, Antoni Ros-Marbà, Gianandrea Gavazzeni, Gianluigi Gelmetti, Maurizio Arena, Michel Plasson o Myung-Whun Chung.

Des del seu debut, i compaginant-ho amb el repertori més característic de l'operística italiana i francesa, ha col·laborat en la recuperació en el nostre segle d'algunes obres de compositors tan importants com Verdi (*Gerusalemme*), Haydn (*Le Pescatrici*), Donizetti (*Caterina Cornaro*, la versió íntegra de *Lucrezia Borgia*) o Massenet (*Esclarmonde*). En tots els casos la lectura que n'ha fet es caracteritza pel fet de mantenir una estricta fidelitat filològica a les partitures i als llibrets.

Després d'algunes exhibicions a Amsterdam, Bilbao, Madrid o San Francisco, en els darrers anys ha multiplicat els seus recitals –en solitari o acompanyat de veus consagrades, com Montserrat Caballé, Pilar Lorengar, Mirella Freni, Jeanette Pilou, Renata Scotto, Eva Marton, Vicenç Sardinero, Joan Pons, Maria Carme Hernández, Ana Maria González o Stefano Palatchi, o de joves promeses a les quals ajuda a promocionar– arreu de Catalunya i de les Illes, Alemanya, Àustria i el Japó, incorporant, al costat d'àries i duos d'òpera, cançons i arietes dels grans compositors italians (Bellini, Rossini, Puccini, Leoncavallo), cançó napolitana, italiana, catalana, castellana, romances de sarsuela o àries barroques (Marcello, Caldara). Així mateix, ha participat en múltiples gales líriques al costat de figures tan rellevants com Nicolai Ghiaurov, Agnes Baltsa, Mara Zampieri, Bernd Weikl, Grace Bumbry, Ghena Dimitrova, Teresa Berganza, Alfredo Kraus, Joan Pons, Plácido Domingo, Josep Carreras o Miriam Gauci.

Continuant una tasca pedagògica de perfeccionament per a alumnes de nivell avançat de cant, que va començar a la Universitat de Berkeley l'any 1976, compartint aula amb Plácido Domingo, i a Madrid per encàrrec del Ministeri de Cultura, imparteix des de l'any 1992 un curs de cant anual dins el marc del Festival Internacional de Música de Torroella de Montgrí, festival que compta amb la col·laboració de la Universitat de Girona (Fundació Privada: Girona, Universitat i Futur).

Des de l'any 1994, organitzat així mateix pel Festival de Torroella de Montgrí, se celebra anualment el Concurs Internacional de Cant Jaume Aragall, patrocinat per la Fundació Caixa de Catalunya, la Generalitat de Catalunya, el Ministeri de Cultura, l'Ajuntament de Torroella de Montgrí, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Girona.

Entre els molts premis i guardons que ha rebut al llarg de la seva carrera, molts dels quals són prova de la seva vinculació amb la nostra cultura i de la projecció internacional que li ha proporcionat, destaquen els següents: Medalla del Círculo de Bellas Artes de Madrid, Medalla d'Or del Gran Teatre del Liceu, Premio Nacional de Teatro, Estàtua dels Admiradors del Covent Garden de Londres, títol de Català Universal, Medalla de l'Òpera de San Francisco, Diploma de la ciutat de San Francisco, Estàtua de Sant Jordi de la Diputació de Barcelona, Estàtua de l'Òpera de Torino, Creu de Sant Jordi, títol de Kammersänger de l'Òpera de Viena, Medalla d'Or de les Belles Arts, Pesseta d'Or i Medalla de Plata per la seva participació en les cerimònies d'inauguració de les Olimpíades de Barcelona. Aquest estiu li ha estat atorgada la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya. És, a més, patró honorífic de la Fundació Orfeó Català-Palau de la Música Catalana.

L'11 d'octubre d'aquest any cantarà *La vida breve* de Falla en l'acte de reobertura del Teatro Real de Madrid.

Repertori

Joseph Haydn (1732-1809)

Le Pescatrici

Vincenzo Bellini (1801-1835)

I Capuleti e i Montecchi

Gaetano Donizetti (1797-1848)

Caterina Cornaro; Lucrezia Borgia; La Favorita; Lucia di Lammermoor

Giuseppe Verdi (1813-1901)

Gerusalemme; Rigoletto; La Traviata; Don Carlo; Simon Bocanegra; Un Ballo in maschera; Requiem

Jules Massenet (1842-1912)

Esclarmonde; Manon; Werther

Charles Gounod (1818-1893)

Faust

Giacomo Puccini (1858-1924)

La Bohème; Madama Butterfly; Tosca

Francesco Cilèa (1866-1950)

Adriana Lecouvreur

Pietro Mascagni (1863-1945)

L'amico Fritz; Cavalleria Rusticana

Paul Hindemith (1895-1963)

Cardillac

Manuel de Falla (1876-1946)

La vida breve (propera estrena)

Emilio Arrieta (1823-1894)

Marina

Amadeo Vives (1871-1923)

Doña Francisquita

Discografia

Verdi: GERUSALEMME. Amb Leyla Gencer i Emilio Salvoldi. Dir. Gianandrea Gavazzeni (Venècia, 24-IX-1963). Verona 27040/41.

Haynd: LE PESCATRICI. Amb Rusa Pospis, Ugo Trama, Maddalena Bonifacio i Umberto Grilli. Dir. Alberto Erede (Holland Festival, 1965), Melodram.

Bellini: I CAPULETI E I MONTECCHI. Amb Renata Scotto i Luciano Pavarotti. Dir. Claudio Abbado (Milà, 1968). Gala GL 100.517.

Verdi: LA TRAVIATA. Amb Pilar Lorengar i Dietrich Fischer-Dieskau. Dir. Lorin Maazel. Decca, 1969; 1994.

Verdi: RIGOLETTO. Amb C. Nunez Albanese i Renato Bruson. Dir. Gigi Campanino (Nàpols, 1973). Bonus: Jaime Aragall in Manon, Lucrezia Borgia. The Golden Age of Opera (GAO), 177/8.

Massenet: ESCLARMONDE. Amb Joan Sutherland. Dir. Richard Bonynge. Decca, 1976; 1990.

Gounod: FAUST. Amb Montserrat Caballé i Paul Plishka. Dir. Alain Lombard. Erato, 1977.

ARAGALL, duos d'òpera amb Nicole Lorange. Dir. Andrea Guadagno. Columbia Record, 1977.

Verdi: LA TRAVIATA. Amb Ileana Cotrubas i Renato Bruson. Dir. Carlos Kleiber (Munic, 1978). Artists FED 045-46.

GIACOMO ARAGALL, Arien aus La Bohème, Tosca, Manon Lescaut, Rigoletto, Il Trovatore, Don Carlos, Luisa Miller, Don Pasquale, Adriana Lecouvreur, Fedora, L'Elisir d'amore, Lucia di Lammermoor. Acanta, 1978; RCA 1997.

Donizetti: LUCREZIA BORGIA. Amb Joan Sutherland, Marilyn Horne i Ingvar Wixell. Dir. Richard Bonynge. Decca, 1978; 1989.

Puccini: TOSCA. Amb Nicole Lorange i Louis Quilico. Dir. Andrea Guadagno. Columbia Record, 1978.

Verdi: RIGOLETTO. Amb Lucia Popp i Bernd Weikl. Dir. Lamberto Gardelli. RCA 1984; 1995.

Puccini: TOSCA. Amb Kiri Te-Kanawa i Leo Nucci. Dir. Georg Solti. Decca, 1986.

Puccini: MADAMA BUTTERFLY. Amb Anna Tomowa-Sintow i Alberto Rinaldi. Dir. R. Raichev. Balkanton, 1986.

Verdi: LA TRAVIATA. Amb Anna Tomowa-Sintow i Alberto Rinaldi. Dir. R. Raichev. Balkanton, 1986.

GIACOMO ARAGALL, Arien aus italienischen und französischen Opern. Eurodisc, 1986.

Bellini: I CAPULETI E I MONTECCHI. Amb Margherita Rinaldi i Luciano Pavarotti. Dir. Claudio Abbado (Holland Festival, 1966). Melodram, 1987.

Donizetti: LUCREZIA BORGIA. Amb Leyla Gencer i Mario Petri. Dir. Carlo Franci (Nàpols, 1966). Hunt Productions, 1988.

Donizetti: LA FAVORITA. Amb Fiorenza Cossotto, Anselmo Colzani i Ivo Vinco. Dir. Ettore Gracis (Torino, 1968). Melodram, 1988.

Verdi: SIMON BOCCANEGRA, amb Kiri Te-Kanawa, Leo Nucci i Paata Burchuladze. Dir. Georg Solti. Decca, 1989.

JAIME ARAGALL. Romanzas de Zarzuelas. Dir. Antoni Ros Marbà. BMG, 1973; 1990.

Massenet: MANON. Amb Jeanette Pilou i Giampiero Mastromei. Dir. Serge Baudo (Viena, 1971). GDS, 1991.

Donizetti: CATERINA CORNARO. Amb Leyla Gencer i Renato Bruson. Dir. Carlo Felice Cillario (Nàpols, 1972). Myto Records, 1992.

El arte de... Jaume Aragall. Edelmiro Arnaltes, piano. RTVE, 1992.

Mascagni: CAVALLERIA RUSTICANA. Amb Stefka Ev.tatieva i Eduard Tumagian. Dir. Alexander Rahbari. Naxos, 1992.

Duets and Arias from Italian Operas, Verdi, Mascagni, Donizetti, Ponchielli, GIACOMO ARAGALL, Tenor – EDUARD TUMAGIAN, Baritone. Naxos, 1993.

Puccini: LA BOHÈME. Amb Miriam Gauci i Vicenç Sardinero. Dir. Alexander Rahbari. Discover, 1993.

Verdi: SIMON BOCCANEGRA. Amb Miriam Gauci i Eduard Tumagian. Dir. Alexander Rahbari. Discover, 1994.

Verdi: UN BALLO IN MASCHERA. Amb Mara Zampieri i Giorgio Zancanaro.

Dir. Gianluigi Gelmetti (Roma, 1985). Cin Cin, 1994.

JAIME ARAGALL: excerpts from La Traviata, La Bohème, Lucia di Lammermoor, Werther, L'amico Fritz, La Favoriata. The Golden Age of Opera (GAO), 195/6.

Vives: DOÑA FRANCISQUITA. Amb Maria Rosa del Campo, Norma Lerer i Julián Molina. Dir. Lamberto Gardelli. Alhambra, WD-71440(2).

Arrieta: MARINA. Amb Victoria Canalé i Antonio Blancas. Dir. Frühbeck de Burgos. BMG, WD 71586 (2).

Puccini: TOSCA. Amb Miriam Gauci i Vicenç Sardinero. Dir. Alexander Rahbari. Discovery, 1995.

ARAGALL, Core 'ngrato. Dir. Javier Pérez Batista. Discmedi, 1996.

ARAGALL, Àries d'òpera. Dir. Javier Pérez Batista. Discmedi, 1997 (propera aparició).

Fred M. Utter

Presentació del Dr. Fred M. Utter
a càrrec del Dr. Carles Pla,
padrí del doctorand

Petita història d'una connexió

Magnífic i Excel·lentíssim Senyor Rector,

Excel·lentíssimes autoritats,

Professors i alumnes,

Senyores i senyors,

Fer la presentació d'un doctor honoris causa pot acabar essent una simple relació de mèrits del doctorand o una mera adulació. No voldria que la meva intervenció en l'acte d'investidura de Fred Utter com a doctor honoris causa per la Universitat de Girona caigués en cap d'aquestes dues situacions.

Quan la Junta de Govern va aprovar, l'octubre de 1995, el procediment per a l'atorgament del doctorat honoris causa, la Universitat de Girona ja tenia quasi quatre anys d'existència com a tal i començava a estar estabilitzada. Amb la presentació de propostes de candidats s'obria, d'altra banda, un camí més cap a la plena normalització com a universitat, una universitat hereva de les diferents tradicions que la conformen i que, en el cas dels estudis de Ciències, podem fer recular fins al 1972, any en què es consolida la creació del Col·legi Universitari de Girona.

En aquest sentit, el perquè de la candidatura de Fred Utter cal anar a buscar-lo en els mateixos requisits aprovats en el reglament de presentació de candidats. L'esperit que guiava els requisits era que els candidats, a part del seu reconeixement científic i acadèmic o del seu vessant creatiu, haguessin representat –en el cas dels investigadors– un suport per a la Universitat i continuessin tenint relació amb algun grup de la nostra institució. Pel que feia als estudis de Ciències, doncs, l'elecció semblava bastant clara. I clara fou la decisió de la Facultat de Ciències en decidir, per unanimitat, presentar-lo com a candidat a la Junta de Govern de la Universitat.

Sense oblidar els aspectes cientificoacadèmics del doctorand, deixin-me fer un cop d'ull sobre la part més humana de la relació creada entre Girona i Fred Utter.

Aquesta relació, iniciada a partir del grup que ha constituït l'actual Laboratori d'Ictiologia Genètica (LIG), ha irradiat, encara que indirectament, sobre alguns aspectes més generals, i ha superat així amb escreix la primera relació, estrictament individual.

Quan l'abril del 1986 en Fred em ve a buscar a l'aeroport de Seattle, a l'Estat de Washington, començo ja a descobrir, tot anant en el seu cotxe cap a la ciutat, el tarannà senzill i comprensiu que ha impregnat les relacions d'en Fred amb la gran majoria de gent amb qui ha treballat. En el meu cas, tot just arribat, i amb les dificultats pròpies de comprensió de l'anglès, la seva actitud davant el fet que ell tampoc no s'expressava en cap altre idioma em va ajudar a obrir-me cap als altres sense por. Aquesta actitud és la que el va portar a començar a aprendre castellà bastant abans que comencéssim a gestionar la seva vinguda a Girona. El seu suport no em va faltar durant tota l'estada al laboratori i em va permetre conèixer molta gent i iniciar noves relacions, algunes encara vives, que ens han ajudat en el procés de constitució del nostre grup de treball.

A hores d'ara, ja retirat des de fa uns deu anys del seu lloc de treball al Servei Nacional de Pesqueries Marines dels Estats Units (NMFS), he pogut copsar de nou aquest sentiment en l'homenatge que li van retre el proppassat 26 d'agost, a Monterey (EUA), en el marc de la 127a Reunió Anual de la Societat Americana de Pesqueries. Agrupats en el que anomenen "la gran família de la mare Utter", els antics col·laboradors d'en Fred han aplegat tothom que, d'una manera o una altra, ha tingut una relació de treball amb ell. Allà he pogut comprovar, un altre cop, que el mestratge d'en Fred s'estenia més enllà de la simple aportació científica i/o intel·lectual i abraçava el camp de les relacions humanes. Com a impulsor de l'aplicabilitat de la genètica a la resolució de problemes específics de les pesqueries, en Fred ha procurat incentivar el treball en grup i ha contribuït a la creació d'una xarxa de grups de treball al llarg de tota la costa oest dels EUA, lligats al mateix moviment dels seus col·laboradors en el camí de la seva independència. A hores d'ara, aquesta xarxa de laboratoris representa el gruix més important entre la totalitat de laboratoris que treballen en genètica de pesqueries.

De retorn a Girona arribava el moment en què havíem de posar el fil a l'agulla de tot allò que havia après, i vist, a Seattle. ¿Com ho podria fer?. ¿Quin camí agafava?. La genètica de peixos permetia una gran versatilitat en la seva aplicació. La decisió va ser doble: des del vessant científic, havíem de començar a treballar en el coneixement genètic de la truita comuna present als nostres rius; des del vessant acadèmic, ens calia començar un diploma de postgrau en Piscicultura que, per primer cop a l'Estat

espanyol, implantés en el currículum, i d'una manera rigorosa, la genètica. Aquest diploma podia ser l'embrió que fes germinar una nova àrea d'activitat en el si de l'Estudi General de Girona, i que afegís un nou senyal d'identitat al procés diferenciador envers el campus germà de la Universitat Autònoma de Barcelona a Bellaterra. Pel que fa a aquest segon punt, això no hauria estat possible sense l'entusiàstica col·laboració de l'aleshores coordinador de l'Estudi General, l'actual rector Josep M. Nadal, ni sense el suport, en la seva aprovació, de qui rector, en aquell temps, de la Universitat Autònoma, el doctor Ramon Pascual. Engrescar Josep M. Nadal no fou difícil: la seva gran afició al mar, i concretament a la pesca, va ser la barca que ens va permetre navegar, sense enfonsar-nos, en la llarga travessia fins que el diploma va ser una realitat. I en aquest viatge, l'envit més important era portar en Fred. Ell s'havia d'encarregar de la docència relativa a l'aplicabilitat de la genètica de peixos a la piscicultura i al cultiu específic de salmònids, oferint el toc de rigorositat de què mancaven els pocs cursos que –d'aquesta especialitat– s'organitzaven en aquella època. Respecte al treball de recerca, la seva vinguda ens havia de permetre, sens dubte, avançar més ràpidament en l'extensió de la part d'anàlisi electroforètica del laboratori. Durant molts anys, aquesta metodologia ha estat, i segueix essent-ho, la principal font d'anàlisi genètica dels diversos projectes que el LIG ha desenvolupat en aquests anys.

Un cop obtinguts els fons necessaris, quedava el repte d'aconseguir fer realitat la invitació perquè vingués a Girona. La bona predisposició d'en Fred ho va facilitar, i ens va ajudar també a superar l'entrebanc més gran que vam trobar: la negativa a concedir-li el permís d'excedència per sis mesos. La decisió de retirar-se del Servei Nacional per poder venir a Girona, tot aprofitant la legislació vigent al seu país, recalcava encara més la gran transcendència del fet, tenint en compte, d'altra banda, que Fred Utter es trobava en plena activitat creadora. Per a nosaltres era un nou repte per afegir. Si li havia engrescat el projecte ofert, ara necessitàvem que aquest fos una realitat en el moment de passar balanç al final de la seva estada. La continuïtat, fins avui mateix, de la connexió iniciada el març de 1988 confirma la vigència d'aquesta mútua relació, tant en l'aspecte cientificoacadèmic com en l'humà.

En l'aspecte acadèmic, la seva aportació va ajudar a consolidar el diploma en Piscicultura, que va ser tingut en compte arreu de l'Estat espanyol. Així va començar una de les primeres projeccions de l'Estudi General de Girona en el marc del sistema universitari espanyol. En el camp de la recerca científica, la seva col·laboració ens ha

permès avançar dins del competitiu món de la publicació científica i en l'establiment de relacions amb altres grups de recerca. D'aquesta manera, va començar una segona projecció a nivell internacional que, en el temps, va coincidir amb la creació de la Universitat de Girona. Simultàniament, els diversos professors dels estudis de Ciències van trobar en Fred Utter l'ajut puntual per a la correcció d'un determinat article, el consell adequat sobre les possibilitats de sortir a fer una estada al seu país.

També hem aconseguit establir –i això té una importància decisiva– unes relacions afectives que han servit per entendre comportaments mutus i a la vegada desmuntar concepcions determinades respecte a la valoració d'altres cultures. En aquest sentit, Girona li ha proporcionat la possibilitat d'accedir a la cultura llatina dins la Mediterrània i ampliar el seu mestratge científic més enllà dels propis límits geogràfics i culturals. Al mateix temps, la nostra resposta científica als problemes de treball plantejats ha estat prou interessant i ha proporcionat els motius suficients per seguir mantenint viva la nostra relació.

En aquests moments no podem oblidar el paper que ha tingut la seva esposa Nancy. Qui ha estat fora sap com s'agraeix tenir algú amb qui fer-se costat en els moments menys càlids. Durant totes les estades llargues que ha passat a Girona, en Fred l'ha tinguda a prop seu. A ella, doncs, el nostre reconeixement pel paper que ha tingut en el manteniment d'aquesta relació.

No voldria acabar aquestes paraules sense agrair l'encàrrec, per part de la Facultat de Ciències, representada pel seu degà, de fer la presentació del professor Fred Utter en la cerimònia de la seva investidura com a doctor honoris causa per la Universitat de Girona. I, també, a tots als que avui ens estan acompanyant en la celebració d'aquesta jornada.

Paraules del Dr. Fred M. Utter

(*School of Fisheries, Universitat de Washington*)

La meva carrera científica i el valor que té per a la Universitat de Girona

Per més que m'hi esforci, no puc amagar el plaer i la satisfacció que tinc ara mateix com a protagonista, juntament amb Jaume Aragall, de la cerimònia d'avui. De totes maneres, ¿per què hauria d'intentar evitar els sentiments a l'hora de rebre aquest honor? ¿No és veritat que el reconeixement que implica aquest títol honorari resumeix l'estatus i l'èxit a què aspiren tots els científics? Per descomptat que sí. I no seria humà no expressar l'alegria que va associada a aquest honor. En tot cas, l'única contradicció que hi sé trobar està vinculada amb la meva actual perspectiva de les relacions humanes ideals. Aquestes relacions –almenys a mi m'ho sembla– han de connectar les persones a nivell horitzontal i no en una jerarquia estructurada de classes altes (suposadament millors) i classes baixes (i doncs, pitjors).

En els meus temps d'estudiant i de jove professional mirava amb admiració els que rebien honors com aquest perquè havien arribat al cim de la jerarquia de l'èxit, l'extrem oposat al punt on em trobava aleshores. La meva perspectiva actual –unes relacions humanes organitzades en forma de xarxa –em fa sentir la frustració de no poder compartir els honors que avui rebo amb tota aquella gent que, amb justícia, mereix el mateix reconeixement. En aquest parlament m'agradaria compensar tant com pugui aquesta carència, tot recordant alguns fets i algunes persones que, d'una manera o una altra, han guiat el meu destí fins a arribar a la cerimònia d'avui.

Un fil de la xarxa neix l'any 1959 amb George Ridway i es perllonga directament fins al present amb Clyde Stormont, Fred Allendorf, Conrad Mahnken i Nils Ryman. Cada una d'aquestes personalitats clau representa, per descomptat, moltes més persones que ara, per raons d'espai, no puc anomenar, però que són vitals per a la forma i la força de la xarxa. En George em va contractar com a empleat del que ara es diu Servei Nacional de Pesqueries Marines dels Estats Units (NMFS) quan jo m'acabava de llicenciar i havia de mantenir una jove família. Em va encomanar el seu entusiasme per la idea de fer servir *marcadors gènics senzills* com a eines de gestió a les pesqueries, mètode que vaig aplicar en la meva tesi doctoral amb en Clyde, l'any 1966, al

campus de Davis de la Universitat de Califòrnia. En Clyde em va iniciar en *l'electroforesi de proteïnes*, un procés que en l'actualitat segueix essent molt valuós. Poc temps després que en Fred entrés al meu laboratori com a estudiant de doctorat (l'any 1972), em vaig adonar que supervisar el treball de persones tan dotades i creatives com ell era infinitament més productiu i satisfactori que intentar fer ciència en un relatiu aïllament. Aquest descobriment va donar uns quants fruits:

– l'assimilació d'altres estudiants i col·laboradors de postdoctorat

– el desenvolupament d'uns procediments estadístics, utilitzats a bastament en l'actualitat, que fan servir dades genètiques per realitzar estimacions sobre la composició de poblacions mesclades.

– la formació de grups similars per part d'institucions i universitats en tota la costa del Pacífic nord-americana, i

– una sèrie de dades genètiques sobre el salmó del Pacífic que supera en volum les altres dades de qualsevol grup d'organismes, llevat de les drosòfiles i els humans.

L'any 1978, una ordre de l'Administració que m'obligava a reorientar els meus esforços en el si del Servei Nacional de Pesqueries Marines va estar a punt de desmantellar el meu equip i d'impedir l'assoliment d'aquests objectius. Aleshores, però, en Conrad va respondre favorablement a la sol·licitud urgent que li vaig fer i va autoritzar el trasllat de les meves activitats al seu programa, en un altre departament del Servei. La confiança en mi mateix, d'altra banda, havia minvat a causa dels esdeveniments que he descrit, però a poc a poc la vaig anar recuperant gràcies a la invitació de Nils Ryman en una visita a Seattle, l'any 1982. En Nils em va demanar que fos coeditor del llibre *Population, Genetics and Fishering Management*, publicat el 1987. Aquest fil de la xarxa es perllonga a través de relacions personals i professionals ben actives i d'un llegat cada cop més extens i meravellós: els estudiants que treballen avui en el camp de la genètica de pesqueries.

Un segon fil es comença a definir amb una carta que vaig rebre el mes de gener de 1986. El seu autor era Carles Pla, a qui aleshores no coneixia de res. Aquest acte d'avui, com és evident, indica clarament que aquest fil ha tingut continuïtat. A partir del contacte que vam establir amb aquella carta, el mateix any en Carles va visitar el meu laboratori en una estada de sis mesos. En Carles em va invitar després a la seva universitat, la qual cosa va provocar que deixés abans d'hora el Servei Nacional de

Pesqueries Marines. Vaig arribar, doncs, a Girona el març de 1988 i vaig fer-hi una estada que també va ser de sis mesos. ¡I, al cap de dotze anys, quina aventura no és encara la meva "Girona-Connection"!

Els records que tinc més fermament arrelats són, entre d'altres, aquests:

– El repte de fer classes i d'investigar fins al 1991.

– Les meves contínues baralles fins i tot amb el "castillano" més elemental, per no dir res del català (i el meu reconeixement de l'arrogància implícita de molts nord-americans que es pensen que tothom ha d'entendre l'anglès).

– El plaer de participar en el desenvolupament i la defensa de les tesis doctorals de Josep Lluís García-Marín i Marina Roldan.

– El privilegi i l'estímul intel·lectual que representa el fet d'estar inclòs en l'esforç col·lectiu que du a la publicació de dades genètiques relacionades amb Girona sobre la truita comuna i el lluç.

– Les persones que m'omplen d'alegria només de pensar-hi i que, a part de les que ja he esmentat, són, entre d'altres: en Ramon, l'Emili, en Jesús, la Conxi, l'Anna, en Joan (l'encarregat dels ordinadors), la Marisa; el meus antics veïns de Girona, en Josep (al cel sigui), la Flora, la Maria Teresa; i molts més.

Però la construcció de la meva xarxa va començar de veritat quan vaig conèixer la meva dona, la Nancy. Durant els quasi quaranta anys que fa que estem junts sempre hem estat enamorats i compromesos l'un amb l'altre, hem criat els nostres fills i, plegats, hem lluitat i ens hem fet grans, a través de canvis inevitables per part de tots dos. Tot i que mantenim ben diferenciades les nostres individualitats, les nostres vides estan connectades de manera inextricable, com els pilars que aguanten un mateix teulat. És per això que, amb tota la gratitud del món, comparteixo amb la Nancy tots els honors que ara rebo. I admeto de tot cor que, sense ella, no sóc res. Aquest reconeixement i aquesta gratitud s'estenen des del nucli per tota la xarxa i vull que arribin a tots els que estan implicats en la gran aventura de la seva construcció.

La barreja entre una experiència intel·lectual de gran riquesa i una càlida experiència personal ha canviat la meva vida per sempre més. Reconec, sense cap mena de dubte, que els millors anys de la meva vida són els que he viscut des que vaig arribar a Girona per primer cop. Aquesta nova vitalitat s'estén a molts altres fils de la xarxa d'interaccions única i creixent que abraça la meva existència professional, social i personal. Des d'aquesta perspectiva, mentre emprenem noves aventures i aboquem coneixements nous sobre alguns dels misteris de la vida, miro el futur amb il·lusió i entusiasme.

Curriculum vitae
del Dr. Fred M. Utter

Fred M. Utter neix el 25 de novembre de 1931 i en l'actualitat és professor associat de la Universitat de Washington (School of Fisheries) i coeditor de *Transactions of the American Fisheries Society*. El 1954 es llicencia en Química per la Universitat de Puget Sound (Tacoma, WA), el 1964 és màster en Pesqueries per la Universitat de Washington (Seattle, WA), i esdevé doctor en Genètica per la Universitat de Califòrnia (Davis) el 1969.

En el període comprès entre 1959 i 1965, Fred Utter treballa com a químic en el Laboratori de Montlake, de l'US Bureau of Commercial Fisheries, dedicat a la recerca en immunologia de peixos marins i anàdroms. El 1966 i 1967 és doctorand del programa de Genètica de la Universitat de Califòrnia (Davis), i, a partir del 1968 i fins al 1979, químic del NWAFC (Centre de Pesqueries Nord-Occidental i d'Alaska), a Seattle, amb treballs de recerca sobre la genètica molecular per a l'anàlisi de les relacions existents entre les estructures poblacionals i els ambients variables.

S'integra a l'School of Fisheries de la Universitat de Washington des del 1970, on també exerceix com a professor des del 1983. El treball de recerca dut a terme a la NWAFC dóna com a resultat nou tesis doctorals i quatre màsters. Al mateix temps, participa en nombrosos tribunals de tesi sobre pesqueries i genètica en les universitats de Washington, Califòrnia i Girona. Com a revisor extern de tesis doctorals treballa a la Universitat de Ciutat del Cap i a la de Witwatersrand (Johannesburg).

Entre el 1980 i el 1983 desenvolupa la seva tasca com a genètic a la Divisió Costanera i d'Estuaris del NWAFC (Seattle).

A partir del 1983 i fins al 1988, Fred Utter és director genètic del NWAFC, integrat en el NMFS (Servei Nacional de Pesqueries Marines dels EUA), i coordinador dels tres eixos fonamentals del treball realitzat en el si d'aquesta divisió: la identificació de poblacions de peixos; l'anàlisi de poblacions mesclades de peixos; i el desenvolupament de línies híbrides, endogàmiques i poliploides per a la millora de pesqueries. A partir de 1988 treballa com a consultor en problemes relacionats amb genètica de pei-

xos i gestió de pesqueries i alhora és professor visitant de les universitats d'Oviedo i de Girona.

El juliol de 1996 rep el Award of Excellence de la Western Division de l'American Fisheries Society.

Fred Utter és capdavanter en l'aplicació de la genètica molecular als peixos, principalment salmònids, per a la resolució de problemes de recerca i gestió de pesqueries. Com a resultat d'aquesta tasca, ha donat suport i ha encaminat els passos de nombrosos científics d'alt nivell, en el camp de la genètica de peixos. Aquesta recerca es tradueix en un nou coneixement de les estructures poblacionals de peixos –dins d'una mateixa espècie i entre espècies diferents–, i en el desenvolupament de tècniques vàlides per analitzar poblacions mesclades. Ha treballat en una nova línia de recerca mitjançant la manipulació de cromosomes, com a eina per a la millora del salmó.

També ha estat consultor de les següents institucions o serveis estatals: Washington State Department of Wildlife; Washington State Department of Fisheries; Alaska Department of Fish and Game; Universitat de Califòrnia (Davis); Universitat de Washington; U.S. Fish and Wildlife Service; International North Pacific Halibut Commission; Universitat d'Idaho; Universitat d'Alaska, Universitat d'Oregon; Idaho Fish and Game Department; Universitat d'Utah; Canadian Department of Fisheries and Oceans; Universitat d'Estocolm; Universitat Autònoma de Barcelona; Universitat de Girona; Universitat d'Oviedo; Norsk Institute for Naturforskning de Trondheim; Don Chapman Consultants, Inc., de Boise (Idaho); Northwesy Power Planning Council; Scientific Panel on Net Pen Impacts in Puget Sound; Chelan County Public Utility District de Wenatchee (WA).

Recentment, ha presidit una comissió d'experts sobre conservació dels recursos genètics aquàtics organitzada per la FAO, a Roma.

Fred Utter és autor o coautor de més de 100 articles científics, i editor i revisor d'articles d'altres investigadors. Esmentem la coedició dels llibres *Population Genetics and Fishery Management* (amb N.Ryman), publicat per la Universitat de Washington (Seattle, 1987) i *Salmon Aquaculture* (amb K.Heen i R. Monahan).

Les publicacions recents més destacades del professor Utter són:

UTTER, F.M., Milner, G., Stahl, G., Teel, D. 1989. *Genetic population structure of chinook salmon,* Oncorhynchus tshowyecha, *in the Pacific Northwest.* Fishery Bull, 87:239-264.

UTTER, F.M. 1991. *Biochemical genetics and fishery management: an historical perspective.* J. Fish Biology, 39 (Suppl. A): 1-20.

HINDAR, K., Ryman, N., Utter, N. 1991. *Genetic effects of cultured fish on natural fish populations.* Can. J. Fish. Aquat. Sci., 48: 945-957.

UTTER, F.M., Ryman, N. 1993. *Genetic markers and mixed stock fisheries.* Fisheries, 18: 11-21.

UTTER, F.M. 1994. *Perspectives of molecular genetics and fisheries into the 21st century.* Rev. Fish Biol. Fisheries, 4: 374-378.

UTTER, F.M., Allendorf, F. 1994. *Phylogenetic relationships among species of* Oncorhynchus: *a consensus view.* Conservation Biology, 8: 864-867.

UTTER, F.M., Chapman, D.W., Marshall, A.R. 1995. *Genetic population structure and history of chinook salmon of the upper Columbia River,* a NIELSEN,J., ed: *Evolution and the aquatic ecosystem* . American Fisheries Society, Bethesda.

RYMAN, N., Utter, F., Laikre, L. 1995. *Protection of intraspecific biodiversity of exploited fishes.* Reviews In Fish Biology and Fisheries, 5: 1-30.

UTTER, F.M. *Genetic problems of hatchery-reared progeny released into the wild, and how to deal with them.* Bulletin of Marine Science (en premsa).

Paraules de l'Excel·lentíssim i Magnífic
Sr. Josep M. Nadal,
rector de la Universitat de Girona

Professor Utter, professor Aragall,

Membres de la comunitat universitària,

Excel·lentíssimes autoritats,

Senyores i senyors,

Avui celebrem la segona part d'un acte que va començar el mes de juny i que ha representat molt per a la nostra universitat. Aleshores investíem com a doctor honoris causa el professor Bruner i ara, en les figures dels professors Utter i Aragall, cloem definitivament aquesta cerimònia solemne: la primera d'aquesta mena que organitza la Universitat de Girona.

A l'hora d'atorgar un títol d'aquestes característiques, hem valorat el lligam amb la nostra universitat i, per descomptat, la vàlua artística o científica. Però em sembla que, en el cas de les primeres tres persones que han accedit a aquest honor per part de la UdG, cal ressaltar una altra característica que les agermana i que dóna sentit a la nostra tria.

Més d'un, potser, es deu haver estranyat que, a l'hora d'esmentar els nous doctors hagi emprat el terme "professor" per referir-me a Jaume Aragall. I ho he fet amb plena consciència, sabent exactament què volia dir: He volgut fer un esment d'aquesta mena perquè em sembla que els dos homenatjats d'avui –i els dos padrins que ens els han presentat– han dit coses que jo trobo que són bàsiques per entendre la nostra feina, la nostra vocació.

Ja ho proclamàvem, també, en l'acte del professor Bruner: la docència és un pilar fonamental de la universitat. La docència entesa en els termes que ara recullo dels discursos que m'han precedit. La docència com un repte personal en una trajectòria –artística o científica– a la qual no caldrien "aventures" docents per ser considerada exemplar. La docència entesa com a col·laboració, com a projecte de persones diver-

ses, amb interessos diversos, que engrandeixen –amb les seves aportacions– la nostra pròpia experiència personal. La docència entesa com l'antítesi del divisme, allunyada dels grans discursos fatus, sense contingut. La docència que vol dir –i permetin-me el to– treure's l'americana i calçar-se les botes d'anar al bosc. La docència que és estar al mateix nivell dels altres –els que aprenen– perquè nosaltres, ensenyant, també aprendrem. La docència, doncs, com un aprenentatge que no s'acaba mai. La docència com un acte desinteressat, solidari, com una expressió d'alegria. La docència com a confiança en el futur, tal com Fred Utter va confiar fa anys en el nostre projecte de futur. La docència que ha d'encomanar aquell "gaudeixi i faci'ns gaudir" que deia Jaume Aragall. La docència com a transmissió del coneixement, del saber, però també com a comunió: un acte especialment important en què el professor es reconeix com a baula i es lliura a un mecanisme que transforma i que el transforma.

Avui hem investit com a doctors honoris causa dos professors. Dues persones –i ara no repetiré les lloances ni els elogis que ja han bastit amb precisió Carles Pla i Anna M. Garcia– que han dedicat la seva vida a projectes singulars, en camps tan diferents com la genètica de pesqueries i la música. Seria filar molt prim voler trobar cap paradigma que els unís. Només se me n'acut un i ja l'he esmentat. Entre la passió i la senzillesa, han viscut, ens han llegat el seu mestratge i, des d'ara, continuaran units a nosaltres amb vincles molt poderosos. La Universitat de Girona, professor Aragall, professor Utter, us acull amb emoció i us encoratja a treballar amb tot l'entusiasme perquè –ara que sou partícips de la nostra idea d'universitat– ens feu ser una mica més savis i molt més feliços.

Doctor *honoris causa*

Universitat
de Girona